

PROGRAMY ÚRAZOVÉ PREVENCE U DĚTÍ, DOSPÍVAJÍCÍCH A SENIORŮ

PROGRAMMES OF THE ACCIDENT PREVENTION IN CHILDREN, ADOLESCENTS AND SENIORS

Čapková Magdalena

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Zdravotně sociální fakulta, katedra klinických oborů

Summary

In 2005, at Faculty of Health and Social Studies of the University of South Bohemia in České Budějovice, the Centre of the prevention of accidents in the South-Bohemian region was established. The target of the project in the first year was mapping of information concerning the preventive control of the accident rate in the region considered in the population at the highest risk. The further purpose was compilation of preventive programmes enhancing information on possibilities of the prevention and implementation of these preventive programmes in the target group. In 2005, information on the prevention of accidents was monitored and in 2006, a method and methodical materials were prepared, which were subsequently employed within the scope of the implementation of preventive programmes, which is being continued to the first half of 2007.

Key words: Prevention – programmes – accident – age – method – publication

Souhrn

V roce 2005 bylo při Zdravotně sociální fakultě Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích zřízeno Středisko prevence úrazů v Jihočeském kraji. Cílem projektu v prvním roce řešení bylo zmapování informovanosti o prevenci úrazovosti v daném regionu u nejrizikovějších věkových skupin obyvatel. Dalším cílem bylo vytvoření preventivních programů zvyšující informovanost o možnostech prevence a realizace těchto preventivních programů v cílové skupině. V roce 2005 proběhl monitoring informovanosti o prevenci úrazů a v roce 2006 byla vytvořena metodika a metodické materiály, které byly použity v rámci realizace preventivních programů, jež pokračuje do konce první poloviny roku 2007.

Klíčová slova: prevence – programy – úraz – věk – metodika – publikace

ÚVOD

Úrazy jsou závažným zdravotně sociálním problémem a je nezbytné jim předcházet primární prevencí. V roce 2005 bylo při Zdravotně sociální fakultě Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích zřízeno Středisko prevence úrazů v Jihočeském kraji. Cílem projektu v prvním roce řešení bylo zmapování informovanosti o prevenci úrazovosti v daném regionu u nejrizikovějších věkových skupin

obyvatel. Dalším cílem bylo vytvoření preventivních programů zvyšující informovanost o možnostech prevence a realizace těchto preventivních programů v cílové skupině.

METODIKA

V roce 2005 byly stanoveny nejrizikovější věkové skupiny v souvislosti se vznikem úrazu a statistikem byl vypracován reprezentativní vzorek populace okresu České Budějovice

se zaměřením na definované rizikové skupiny obyvatel 0-3 roky, 11-14 let, 15-17 let, 18-24 let, 65 a více let. Byl realizován sběr dat (dotazníkové šetření) za účelem zmapování informovanosti o prevenci úrazů a úrazovosti ve skupině vybraných respondentů. V průběhu dotazníkového šetření byl vytvořen software, který slouží jako databáze sebraných dat a k jejich vyhodnocování v rámci jednotlivých věkových skupin. V roce 2006 byla realizována příprava a realizace preventivních programů se zaměřením na nejaktuálnější úrazová rizika v jednotlivých věkových skupinách.

VÝSLEDKY

Příprava a aplikace pilotních preventivních programů se zaměřením na nejaktuálnější úrazová rizika v jednotlivých věkových skupinách:

Věková skupina 0-3 roky

V této věkové skupině jsou děti nejčastěji ohroženy úrazy vznikajícími v domácím prostředí. Výsledky výzkumu ukázaly nedostatečnou vybavenost domácností ochrannými pomůckami, které minimalizují riziko vzniku úrazu. Dítě je nejčastěji ohroženo pády, popáleninami, otravami. Informace o bezpečnosti dětí v dopravě také nejsou zcela dostačující a chování některých rodičů je ohrožující v souvislosti s úrazem a ohrožením dítěte. Většina rodičů se domnívá, že je informována o rizicích vzniku úrazů, ale výsledky ukazují, že se těmito zásadami v řadě případů neřídí a vystavují tak své dítě/děti zvýšenému riziku. Z výsledků je patrné, že rodiče uvítají téměř jakoukoli formu dalších informací o rizicích a prevenci dětských úrazů.

Snížení úrazovosti v této věkové skupině dětí lze pouze kvalitní informovaností rodičů o rizicích, možnostech a prostředcích prevence. Cílem bylo zvýšení informovanosti o praktickém zajištění bezpečnosti dětí v domácnosti i mimo domácnost. Za účelem splnění tohoto cíle byla zvolena metodika oslovení cílové skupiny (rodičů) formou informačního materiálu, který bude zahrnovat základní informace a bude doplněn odborným výkladem pediatra, jenž je obvykle pro rodiče dětí hlavní autoritou v oblasti poradenství v péči o zdraví svého dítěte. Lze tak předpokládat, že sdělení

a informace od pediatra budou rodiči respektovány, fixovány a dodržovány.

Prevence pro rodiče dětí v této věkové skupině byla zaměřena zejména na úrazy a jejich prevenci v domácnosti (popáleniny, opařeniny, otravy, poranění prstů, hlavy, pády) a mimo domácnost (prevence úrazů v dopravě, na hřišti, v přírodě). Pro tyto účely byla vytvořena metodická pomůcka – informační brožura „Prevence úrazů dětí od narození do předškolního věku“. Obsah brožury je zaměřen na rizika úrazů a otrav v jednotlivých vývojových obdobích dítěte a na možnosti zajištění bezpečnosti používáním ochranných, preventivních pomůcek, které jsou základem pro vytváření bezpečného prostředí. Brožura zahrnuje nejen informace o rizicích a prevenci úrazů dětí od narození do tří let, ale je určena i pro rodiče dětí, které jsou v předškolním věku, čímž se rozšiřuje cílová skupina rodičů, již je brožura určena. Bezpečné prostředí a dohled rodičů je pro děti v tomto věku základem primární prevence úrazů. Konkrétní praktické rady a opatření minimalizující riziko úrazu jsou znázorněny na obrázcích (fotografiích), které ilustrují reálné používání ochranných pomůcek a prostředků, které zabraňují vzniku úrazu dítěte. Obsah brožury je rozdělen na prevenci úrazů v domácím prostředí a mimo domácnost a převažující vizuální forma preventivních opatření je přehledná, konkrétní a pro rodiče lépe zapamatovatelná. Materiál byl distribuován především v ordinacích, ve kterých byl proveden sběr dat v loňském roce a v roce 2007 bude proveden srovnávací výzkum. Brožuru bezplatně obdržela skupina rodičů dětí od 0 do 3 let, kteří navštívili vybrané ordinace lékařů pro děti a dorost. Brožuru předává rodičům pediatr, který rodiče poučí o základních rizicích (touto metodikou je zajištěno, že rodiče si brožuru z ordinace odnesou a dozví se základní, nejdůležitější informace o významu prevence). Brožura je také volně dostupná v čekárnách. Distribuce informační brožury dále pokračuje.

Metodická pomůcka

Toráčová, L., Čapková, M., Velemínský, M.: *Prevence úrazů dětí od narození do předškolního věku*. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Zdravotně

sociální fakulta, 2006. 32 s. ISBN 80-7040-912-6

Věková skupina 11-14 let

V této věkové skupině jsou hlavním problémem úrazy v dopravě – neznalost základních bezpečnostních pravidel a chování v dopravě. Objevuje se i rizikové chování při sportu – letní, zimní sporty. V domácím prostředí jsou největším rizikem otravy – děti se mohou v domácnosti dostat do kontaktu s léky, alkoholickými nápoji. Dalším nebezpečím současné doby jsou nebezpečné předměty, např. střelné zbraně, pyrotechnika. Problémem současnosti je také násilí a riziko násilně vzniklých úrazů. Výsledky výzkumu ukázaly vysokou neznalost základů předlékařské první pomoci.

Snížení úrazovosti v této věkové skupině dětí záleží především na informovanosti dítěte, tzn. na znalosti rizik a úrovni vědomostí o možnostech, jak riziku účinně předcházet, a především na motivaci znalosti prakticky využívat a chovat se bezpečně. Významným faktorem, který ovlivňuje chování dětí, jsou identifikační vzory (rodiče, učitelé, známé osobnosti, vrstevníci). Základem prevence úrazů dětí v tomto věku je zdravotněvýchovná forma preventivní intervence. Ta obnáší seznámit cílovou skupinu s rizikovými situacemi, při kterých může k úrazu dojít, a poskytnout informace o tom, jak jim lze předjít. Účinné je v tomto věku vštěpování znalostí, které je dlouhodobé a je založeno na motivaci. Práce a učení dítě baví a má o ně zájem v případě, že ho problém osobně zaujme a je motivováno k jeho řešení.

Cílem preventivního programu v této věkové skupině je zvýšení informovanosti dětí a praktické dodržování zásad bezpečného chování. Za účelem splnění tohoto cíle byla zvolena metodika zavedení dlouhodobého preventivního programu na vybraných základních školách. Za tímto účelem byly osloveny vybrané základní školy a gymnázia, na kterých probíhalo v roce 2005 dotazníkové šetření mapující znalosti o prevenci úrazů (a bude zde také proveden srovnávací výzkum v roce 2007). Základem preventivního programu je práce s publikací *Venku číhá džungle* aneb jak se chránit před úrazy, která byla vytvořena na

základě výsledků výzkumu z roku 2005 a je zaměřena na nejvýznamnější rizikové oblasti této věkové skupiny. Obsah preventivního programu je u těchto dětí zaměřen především na prevenci úrazů při cyklistice, v dopravě (bezpečnost spolujezdce v automobilu, bezpečnost chodce) a při sportu (především zimní sporty, sporty provozované na ulici a na komunikacích – jízda na koloběžce, na skateboardu, na kolečkových bruslích – a na letní sporty související s vodou). Dalšími tématy, která jsou součástí preventivního programu, je prevence úrazů způsobených elektrickým proudem a pyrotechnikou, poleptáním a popálením. V rámci programu jsou děti seznámeny také s problematikou násilí a násilně vzniklých úrazů. Součástí prevence jsou i základy předlékařské první pomoci, jejíž znalosti byly klasifikovány jako nedostačující. Dítě by mělo znát základní postupy v poskytování předlékařské první pomoci při nejčastějších úrazech a poruchách zdraví.

Metodická práce s publikací i úkoly a forma sestavení publikace stejně jako otázky a interaktivní úkoly byly zpracovány dle metodik a výsledků preventivních aktivit realizovaných Zdravotně sociální fakultou JU, Policií ČR a dalšími organizacemi a realizátory (jedná se například o projekty *Bezpečný cyklista*, *Ajaxův zápisník*, *Po zebře bezpečně*, *Bezpečná cesta do školy* a další) – jejichž metodika je ověřena a je nejúčinnější s ohledem na získávání znalostí a dovedností v oblasti prevence úrazů u dané cílové skupiny. Metodiky jednotlivých preventivních programů byly využity také v rámci úkolů, které jsou obsaženy ve vytvořených preventivních materiálech.

Pro účinnost a efektivitu programu byla zvolena metodika dlouhodobého preventivního programu, která je založena na práci s uvedenou publikací v rámci školní výuky. Tato metodika je, vzhledem k současnému obsahu rámcového vzdělávacího programu, zařaditelná do výuky na všech typech základních škol. První seznámení žáků i pedagogů s publikací bylo provedeno členy realizačního týmu Střediska prevence úrazů v Jihočeském kraji v rámci interaktivního hodinového programu. Tento program byla realizován 2 členy realizačního týmu (dále „lektori“). Interaktivní program byl určen vždy pro cca 20-30 žáků.

Obsahem interaktivní hodiny je seznámení dětí s problematikou úrazovosti, diskuse na dané téma (definice úrazu, vlastní zkušenost, prevence), formou soutěže jsou s dětmi probírána jednotlivá úrazová rizika a jejich prevence, formou scének jsou osvojovány dovednosti poskytování předlékařské první pomoci. V rámci programu každý žák obdržel publikaci „Venku číhá džungle aneb jak se chránit před úrazy“. Lektori seznámili děti s obsahem publikace a v rámci programu s brožurou pracovali formou osnovy pro danou interaktivní hodinu (byly probrány základní informace o nejčastějších rizicích a možnostech prevence úrazů). Lektori také kontaktovali učitele, kteří budou v rámci výuky s publikací dále pracovat, a poskytli jim stručnou metodiku k publikaci (příloha 11). Doporučená minimální délka trvání preventivního programu (resp. interaktivní práce s publikací a zadanými tématy) je minimálně 12 týdnů – tj. jedno téma týdně, které je propojeno v rámci více školních předmětů (viz metodika). Interaktivního programu se zúčastnili žáci základních škol, ve kterých proběhlo v roce 2005 úvodní dotazníkové šetření (pozn.: s výsledky dotazníkového šetření na dané škole byli ředitelé těchto škol seznámeni). V roce 2007 bude u těchto žáků provedeno kontrolní dotazníkové šetření po aplikaci programu.

Metodická pomůcka

Čapková, M., Toráčová, L., Kadlecová, J., Lavičková, M.: *Venku číhá džungle aneb jak se chránit před úrazy*. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Zdravotně sociální fakulta, 2006. s. 73. ISBN 80-7040-905-3.

Věková skupina 15-17 let

Dospívající ve věku 15-17 let jsou nejohroženější úrazy při sportovních aktivitách. Značný počet respondentů sportuje. Někteří jedinci vyhledávají i sporty adrenalinové, které jsou spojeny s vyšším rizikem vzniku úrazu. Značné nedostatky byly zjištěny v oblasti znalosti pravidel silničního provozu spojené s rizikovým chováním mládeže v dopravě. Problémem je také užívání alkoholických nápojů. Znalosti a informovanost je také nedostatečná v oblasti první pomoci, kterou by značná část respondentů v mnoha situacích

neuměla poskytnout. Jedná se o základní nedostatky v oblasti primární prevence, které je nutné odstranit.

Preventivní aktivity pro tuto věkovou skupinu byly zaměřeny zejména na rizika užívání alkoholu, na nebezpečí otrav, na prevenci úrazů a bezpečné chování v dopravě a při sportu a na základní znalosti předlékařské první pomoci. Stejně jako v mladší věkové skupině byla cílová skupina složena ze žáků vybrané střední školy, kteří se zúčastnili v roce 2005 dotazníkového šetření. V souvislosti s vyšším věkem cílové skupiny nebyla zvolena metoda interaktivní výukové hodiny a další zařazení preventivního programu do více školních předmětů. Pro realizaci preventivního programu v této věkové skupině byla zvolena metodika zařazení preventivního programu do naplněného školního předmětu (tělesné výchovy), který je pro dospívající v tomto věku jednou z oblastí, kde se projevují psychomotorická vývojová specifika a dochází k významnému ohrožení úrazy. Dalším důvodem zvolení této metodiky je také skutečnost pravděpodobnějšího vstřípení informací v rámci předmětu, který je pro děti v daném věku blízký, a je zde možnost a prostor i pro praktický nácvik prevence při sportu, jenž je v tomto věku nejrizikovější oblastí.

Na podkladě výsledků dotazníkového šetření z roku 2005 byla vytvořena publikace „Go proti úrazům aneb jak chránit své zdraví“, která byla distribuována do vybrané školy. Publikace poskytuje pedagogovi základní osnovu témat, která jsou, v souvislosti s rizikem vzniku úrazu, pro dospívající nejrizikovější. Kromě pedagogů tělesné výchovy na střední škole (gymnáziu) bylo doporučeno zapojení trenérů sportů, kterým se žáci vybrané školy (gymnázia) věnují (atletika, plavání, volejbal, tenis, gymnastika). Obsah publikace a celého preventivního programu pro dospívající je rozdělen na 4 základní oblasti, které se ukázaly v tomto věku jako nejrizikovější. Jedná se o problematiku úrazů v dopravě (auto, motorka, chodec), neboť dospívající se v tomto věku stávají aktivními účastníky motorizovaného silničního provozu (motorka); dále o oblast sportovních úrazů a také otrav (alkohol, léky). Významnou součástí je také výuka a osvojování praktických dovedností základů první

pomoci. Publikace poskytuje stručný přehled rizik a možností prevence v uvedených nejrizikovějších oblastech a je materiálem, který je vhodný i pro samostudium – nevyžaduje tedy časově náročnou intervenci pedagoga a přesto poskytuje velké množství informací, které jsou pro dospívající podstatné a aktuální.

Metodická pomůcka

Čapková, M., Toráčová, L.: *Go proti úrazům aneb jak chránit své zdraví*. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Zdravotně sociální fakulta, 2006. s. 19. ISBN 802-7040-912-6.

Věková skupina 18- 24 let

Tato věková skupina je ohrožena stejnými úrazy jako věková skupina 15-17 let. V souvislosti s aktivní účastí v dopravě v roli řidičů stoupá riziko vzniku úrazu při dopravní nehodě. Znalosti týkající se pravidel silničního provozu by měly být v této věkové skupině vyšší než u mladších respondentů, ale v mnoha případech tomu tak není. Respondenti nemají základní vědomosti o povinnostech používání bezpečnostních pásů, přechodů pro chodce apod. Také roste riziko sportovních úrazů, neboť se objevuje četné požívání alkoholických nápojů během některých sportovních aktivit. Znalosti v oblasti první pomoci jsou vyšší, ale přesto nedostačující.

Kontaktování respondentů ve vzdělávacích institucích bylo v souvislosti s dalším řešením projektu nejvhodnější, tak aby mohla být garantována účast respondenta na preventivním programu a možnost následného dotazníkového šetření po aplikaci programu – za účelem evaluace programu. Cílovou skupinu v této věkové kategorii tvořili studenti vysoké školy (Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích) a prevence byla realizována formou informační kampaně se zaměřením na základní rizika úrazů a jejich prevenci. V rámci programu byly vytvořeny informační letáky, které byly distribuovány do prostor Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích a na vysokoškolské koleje. Materiál obsahuje penzum základních, nejdůležitějších informací v oblastech, které byly výsledky výzkumu prokázány jako problematické a chyběly v povědomí oslovených respondentů. Jedná se především

o prevenci úrazů v dopravě (automobil, motocykl, chodec, cyklista), v oblasti prevence sportovních i dopravních úrazů je kladen důraz na nepožívání alkoholických nápojů a jiných návykových látek. Dále je zdůrazněna problematika otrav v souvislosti s užíváním léků a doplňků stravy bez lékařského předpisu a samozřejmě problematika otravy alkoholem. Stejně jako ve všech ostatních věkových skupinách byly shledány nedostatky ve znalostech poskytování předlékařské první pomoci. V rámci informačního materiálu jsou zdůrazněny nejzákladnější postupy a především všechna telefonní čísla linek tísňového volání. Materiál je tedy určen jako praktická pomůcka, která pomůže k orientaci v prevenci a případně i v situaci nezbytné aktivní pomoci.

Metodická pomůcka

Středisko prevence úrazů v Jihočeském kraji. *Jak předcházet úrazům* – leták. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Zdravotně sociální fakulta, 2006.

Věková skupina 65 a více let

Lidé v seniorském věku jsou ohroženi úrazu v domácnosti, a to zejména v důsledku snížení pohyblivosti. Vysoké procento těchto lidí k chůzi používá pomůcky (francouzskou hůl, normální hole), ale v domácnosti využívají minimum pomůcek, které by minimalizovaly riziko pádu (bezbariérové úpravy, protiskluzové podložky, madla apod.). Pády a následně zlomeniny dolní končetiny jsou nejčastějšími úrazy v této věkové kategorii. Problematická je i znalost respektive neznalost telefonních čísel tísňového volání. Naprosto nedostatečná je znalost telefonního čísla univerzálního tísňového volání 112. Jako zásadní nedostatek lze označit způsob informování. Senioři většinu informací o rizicích získávají pouze od lékařů či z médií a tyto informace jsou často nekompletní. Prevence je zaměřena zejména na informovanost o pomůckách (včetně informací o jejich dostupnosti), které minimalizují riziko domácích úrazů, a o linkách tísňového volání.

Cílová skupina osob ve věku 65 a více let byla oslovena v rámci institucí – kluby pro seniory, penzióny pro seniory, domy s pečovatelskou službou (v souvislosti s potřebou sběru

dat před a po realizaci preventivního programu).

V rámci programu, byly vytvořeny letáky, které názornou formou seniory informují o největších rizicích úrazů. Materiál je distribuován zejména do ordinací praktických lékařů, specialistů, kteří mají ve svých ambulancích seniorskou populaci. Dále byly letáky distribuovány v rámci tří přednášek o úrazech seniorů. Přednášky proběhly ve třech zařízeních pro seniory. Zde se projevila nedostatečná informovanost o nebezpečí úrazu v domácím prostředí, a to zejména v koupelně. Dále bylo dbáno na správné zapamatování čísel tísňového volání. V zařízeních pro seniory s celodenní péčí přivolání ZZS zajišťuje personál těchto zařízení, ale senioři znalost těchto čísel využijí zejména při pobytu mimo budovy těchto ústavů. Jako nejideálnější způsob zapamatování si těchto čísel senioři považují pomůcku vložení čísla do telefonního přístroje pod rychlou volbu (zmáčknutím tlačítka dojde k automatickému volání). V rámci přednášek senioři projevíli zájem i o způsob, jakým se má na tyto linky stav nouze ohlásit. Jedna přednáška se uskutečnila ve spolupráci s ČČK v Domě s pečovatelskou službou. Zde senioři projevovali největší zájem o informace o pomůckách. Byli informováni, v jakých případech mohou pomůcku získat s pomocí zdravotní pojišťovny nebo kde lze vybavení zakoupit a co je nutné sledovat (např. volně ložené koberečky s gumovou protiskluzovou podložkou, madla a jejich správné umístění, nebezpečí pádu v případě nošení nevhodné domácí obuvi, dávkovače léků apod.) V rámci přednášek byli senioři seznámeni jak s pomůckami, které slouží k zajištění bezpečnějšího domácího prostředí (zejména úpravy koupelen, povrchů, vybavení kuchyní), tak k bezpečnému pohybu seniora (hole, obuv). Metodická pomůcka – leták byl koncipován zejména jako názorná pomůcka, která upozorní na největší riziko úrazů seniora a základní postupy jak úrazům předcházet. Na titulní straně letáku jsou výrazně uvedena čísla tísňových linek, která lze využít přímo u telefonního přístroje. Leták byl distribuován

v rámci přednášek.

Metodická pomůcka

Středisko prevence úrazů v Jihočeském kraji. *Prevence úrazů u seniorů* – leták. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Zdravotně sociální fakulta, 2006.

ZÁVĚR

Vzhledem k vysoké časové a personální náročnosti realizace preventivních programů ve vybraných věkových skupinách u počtu respondentů, kteří byli osloveni v rámci dotazníkového šetření v roce 2005, preventivní programy stále probíhají a pokračuje také distribuce informačních materiálů a publikací tak, aby se do konce 2. čtvrtletí roku 2007 zúčastnil v jednotlivých věkových skupinách minimálně takový počet respondentů, který se zúčastnil dotazníkového šetření v roce 2005, a následně mohlo být u těchto osob provedeno kontrolní dotazníkové šetření. Výsledky kontrolního šetření budou zveřejněny na podzim letošního roku. Metodické materiály pro jednotlivé preventivní programy jsou k dispozici ve Středisku prevence úrazů v Jihočeském kraji při ZSF JU (A. Barcala 4, České Budějovice) a také v knihovně ZSF JU.

LITERATURA

1. Ambrůžek, A., Šesták, M., Čapková, M. Význam používání bezpečnostních pásů v prevenci těžkých a smrtelných úrazů při dopravních nehodách osobních automobilů. *Prevence úrazů, otrav a násilí*. 1/1, 2005. ISSN 1801-0261
2. Čapková, M. Rodiče a prevence dětských úrazů. *Prevence úrazů, otrav a násilí*. 2/1, 2006. ISSN 1801-0261
3. Čapková, M. Riziko vzniku úrazů u dětí z hlediska psychosomatického vývoje. *Prevence úrazů, otrav a násilí*. 2/2, 2006. ISSN 1801-0261
4. Lavičková, M. Bezpečná komunita Třeboň. *Prevence úrazů, otrav a násilí*. 1/2, 2005. ISSN 1801-0261
5. Skácelík, P. Úrazy jako sociální fenomén. *Prevence úrazů, otrav a násilí*. 2/2, 2006. ISSN 1801-0261
6. Toráčová, L. Adolescenti a prevence úrazů. *Prevence úrazů, otrav a násilí*. 2/2, 2006. ISSN 1801-0261
7. Zimmelová, P. Úrazy seniorů – prevence a příčiny. *Prevence úrazů, otrav a násilí*. 1/2, 2005. ISSN 1801-0261

* *Realizováno za finanční podpory IGA MZ
ČR č. NR 8468-3/2005*

Magdalena Čapková
ma.ca@email.cz